

॥ ॐ श्री साईनाथाय नमः ॥

वंदनीय श्री सद्गुरुनाथ दादा (भागवत)

कृपास्थापित

‘दादर कार्यकेंद्र’

उपनयन दीक्षा विधी (निवेदन)

श्री साई शक ४०

सद्गुरुकृपेने रविवार, दिनांक १३/०२/२०२२ रोजी मुंबई कार्यकेंद्रावर ‘उपनयन दीक्षा विधी’ संपन्न होणार आहे. वय वर्षे ८ (सुरु) व त्यावरील वयाचे गुरुबंधू या दीक्षेचा लाभ घेऊ शकतात. दीक्षाविधी घेण्यासाठी कोणत्याही प्रकारचे बंधन नाही. उपनयन दीक्षा विधीचा लाभ घेऊ इच्छिणाऱ्या गुरुबंधूंनी आपली नावे मंगळवार, दिनांक ०८/०२/२०२२ पर्यंत सेवकांकडे द्यावीत.

उपनयन दीक्षा विधीसाठीच्या पूर्वसूचनांसंबंधीची बैठक व साहित्य वितरण गुरुवार, दिनांक १०/०२/२०२२ रोजी आरती साधनेनंतर सायंकाळी. ८.०० वाजता कार्यकेंद्रावर होईल, याची कृपया नोंद घ्यावी.

वंदनीय दादांनी सूचित केलेले उपनयन दीक्षा विधीचे महत्त्व

आज समाजामध्ये जो मौजीबंधन किंवा मुंज किंवा व्रतबंध नामक विधी करण्यात येतो, त्यास सर्व आप्तेष्टांनी एकत्र येऊन साजरा करावयाचा समारंभ यापलिकडे काही महत्त्व दिले जात नाही. गायत्री-मंत्रोचार, संध्या करणे, जानवे कायम धारण करणे व बदलणे, सुयोग्य आचरण ठेवणे याचा कोणीही गंभीरपणे विचारदेखील करताना आढळत नाही.

आज मुलाला उत्तम प्रकारचे शिक्षण, चांगला आहार व कपडे दिले की आपले कर्तव्य संपले असे पालकांना वाटते. परंतु याबरोबरच ‘बालकाच्या मनाचा विकास’ ही महत्त्वाची बाजू दुर्लक्षित राहते. आजच्या जीवनात पालकांना यासाठी वेळही नसतो. चांगल्या जीवनमूल्यांची ओळख मुलाला करून देण्याचा प्रयत्न झाला, तरी पुढे त्याला सतत वैचारिक संघर्षाला तोंड द्यावे लागते. काय बरोबर, काय चूक हे त्यालाच ठरवावे लागते. अशावेळी ‘सुदृढ मन’ हेच मुलाचे मार्गदर्शक होऊ शकते. त्यासाठी मनाचा विकास होणे हे अतिशय महत्त्वाचे ठरते.

त्यामुळे सुसंस्कृत असे जीवन जगण्यासाठी ‘मन’ ही अवस्था संस्कारित व्हावी लागते व देहावर नियंत्रण ठेवण्याची सवय बालकाला लहानपणापासून लावली जाणे आवश्यक असते. बालकाच्या जन्मासाठी आई-वडील कारणीभूत असल्याने त्यांच्या इच्छा-वासनेचे कवच त्या बालकाभोवती असते व ह्या कवचाचा भेद होणे सर्वप्रथम आवश्यक असते. त्या मुलाची शेवटची शारीरिक वाढ ही वयाच्या बाराव्या वर्षापासून तारुण्यावस्थेपर्यंत होत असते. तत्पूर्वी काही वर्षे ह्या इच्छा-वासना कवचाचा भेद करून मन ही अवस्था विकसित होऊ लागली की, त्या मनाच्या ठिकाणी शक्ती व आत्मविश्वास याची धारणा होऊ लागते व वयात आल्यानंतर त्या मुलाला योग्य-अयोग्य काय हे सांगण्यासाठी त्याचे मन कार्यक्षम होते. ही अवस्था निर्माण होणे अत्यंत आवश्यक आहे, कारण आजच्या जगात देहिक उपभोगाकडे मोहित न होता आपल्या ध्येयाशी एकनिष्ठ राहण्याची आवश्यकता तरुण पिढीच्या बाबतीत फार मोठी आहे.

बुध्दी व शरीर यांची वाढ होण्यास सुरुवात होण्यापूर्वी ‘मन’ या माध्यमाचा विकास करून देण्याचे साधन जर मुलास दिले गेले, तर त्या मुलाच्या आचरणामध्ये शांतवृत्ती, सहनशीलता, समजूतदारपणा व जबाबदारीची जाणीव या गुणांचा उदय होतो. मनाच्या ठिकाणीच आत्मिक शक्तीचा उदय होतो व ही आत्मिक शक्ती नियमितपणे निर्माण करण्याची सवय मुलाला लागली की, त्याचा आत्मविश्वास वाढतो. यासाठी ‘उपनयन’ याचा अर्थ ‘ज्ञान प्राप्त करण्यासाठी दृष्टी’, हा विधी महत्त्वाचा आहे. पूर्वी हा संस्कार करून घेण्यासाठी मुलाला गुरुगृही पाठवीत असत. त्या काळात सामाजिक व्यवस्थेनुसार कोणती कामे समाजातील कोणत्या घटकाने करावयाची हे ठरलेले असे, परंतु आज समाजाचे रूप बदलले आहे. शिक्षणाचे महत्त्व सर्वांना समजून येत आहे. याचाच अर्थ आता उपनयन संस्कार समाजातील एकाच वर्गापुरता, जातीपुरता किंवा धर्मापुरता मर्यादित राहिलेला नाही. या सर्व परिस्थितीचा विचार करून श्री सद्गुरुनाथ दादांनी या संस्कारास दीक्षेचे स्वरूप दिले आहे. उपनयन संस्कार हा दीक्षा स्वरूपात असल्याने वर्ग, जात, धर्म, इत्यादी यांचे दीक्षाप्राप्तीस कोणतेही बंधन उरत नाही. सदर विधी हा कार्यकेंद्रावरच संपन्न होतो व गुरुशक्तीकडूनच सूर्योपासनेची म्हणजेच ॐकार साधनेची दीक्षा प्राप्त होते. उपनयन दीक्षा विधीत अंतर्भूत असलेल्या ‘श्री शक्तीपीठ प्रार्थना’ यामधून जीवनातील ध्येयाची ओळख होते तसेच ‘मारुती स्तोत्र’ व ‘सद्गुरु नामस्मरण’ यातून मनाच्या एकाग्रतेची तयारी होत जाते.

उपनयन दीक्षाकालापासून मुलाला ‘मानणे’ ह्या महत्त्वाच्या अवस्थेची ओळख करून दिली जाते. शास्त्राने ‘मातृदेवोभव, पितृदेवोभव, आचार्यदेवोभव, अतिथीदेवोभव’ असे सांगितले आहे. ज्या आई-वडिलांनी जन्म देऊन संगोपन केले व करत आहेत त्यांना तसेच ज्या गुरुजनांकडून ज्ञान प्राप्त होते त्यांना पूज्य मानणे, इतरांच्यात घेण्यासारखे कोणते गुण आहेत याचे सतत अवलोकन करत राहणे व त्यांच्या विचारांचा आदर करणे, अशा सवयी व संस्कार मनावर झाले की जीवन जगण्यामध्ये एक वेगळाच आनंद व आत्मविश्वास मनुष्य अनुभवू लागतो. या दृष्टीकोनातून विचार करता उपनयन दीक्षा विधीचा उद्देश खूप व्यापक आहे.

॥ शुभं भवतु ॥